

ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН У АГРАРНИХ ВНЗ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ

Стаття присвячена обґрунтуванню ефективності використання інтеграції навчальних дисциплін як засобу формування комунікативних умінь у процесі підготовки майбутніх фахівців-аграрників у ВНЗ, а саме: визначенню низки дисциплін для інтегрування, особливостей їх викладання у сучасних аграрних ВНЗ у рамках дослідження комунікативної підготовки студентів, виявлення потенціалу інтегрування з метою формування комунікативних умінь та окреслення конкретних етапів формування комунікативних умінь у процесі інтеграції.

Ключові слова: інтеграція, майбутні фахівці-аграрники, комунікативні уміння, етапи реалізації процесу інтеграції.

На сучасному етапі підготовки майбутніх фахівців-аграрників існує протиріччя між об'єктивною потребою забезпечення формування високого рівня комунікативної підготовки студентів у процесі навчання у ВНЗ та недостатньою кількістю годин, регламентованих навчальними планами та такою підготовку. Це актуалізує пошук нових засобів формування комунікативних умінь. Ми вважаємо, що розвиток комунікативних умінь студентів у ВНЗ є професійним обов'язком не тільки викладачів мовників, а й викладачів інших гуманітарних та фахових дисциплін. Мова йде про інтеграцію гуманітарних дисциплін, які викладаються у вищих аграрних навчальних закладах, взаємозв'язки та оптимальне співвідношення між знаннями з гуманітарних дисциплін, які інтегруються та, одночасно, професійне спрямування інтеграції як цілого. Незважаючи на актуальність інтегрування навчальних дисциплін в умовах сьогодення, предметоцентризм все ще залишається основним принципом побудови навчального процесу у вищих навчальних закладах. Ю. Мостова вказує на те, що хоча і проводиться розробка нових сучасних програм з гуманітарних дисциплін, кожна дисципліна розглядається окремо, програми не узгоджені між собою і в комплексі порушують закони дидактичного підходу до освіти [3: 310]. Необхідність вийти за межі своєї дисципліни, засвоїти додаткові знання з суміжної дисципліни, забезпечити взаємодію знань потребує розробок науково-методичних рекомендацій для конкретних навчальних предметів та їх груп [2: 102].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що інтеграції, як одному з основних принципів реформування сучасної освіти, науковці приділяють все більше уваги. У ході дослідження ми звернулися до праць науковців, які досліджують теоретичні та методологічні основи інтеграції (С.Ф. Клепко, О.Я. Данилюк, В.К. Сидоренко, І.М. Козловська, С.У. Гончаренко, М.Р. Арцишевська, О.А. Комар, М.М. Бєрулава та інші) та міжпредметні зв'язки (О.М. Бандура, Б.М. Кедров, Г.Ф. Федорець, Г.І. Батуріна, Н.М. Самарук та інші). Недостатня теоретична розробка і практичне впровадження, об'єктивна потреба підвищення рівня комунікативних умінь майбутніх фахівців-аграрників потребують подальшого дослідження інтеграції навчальних дисциплін як засобу формування комунікативних умінь у процесі навчання у ВНЗ.

Формулювання цілей статті: обґрунтувати доцільність інтегрування низки навчальних дисциплін як засобу формування комунікативних умінь у процесі підготовки майбутніх фахівців-аграрників у ВНЗ та окреслити етапи реалізації процесу інтеграції.

Виклад основного матеріалу. Очевидно, що знання для комунікативного блоку підготовки майбутніх фахівців аграрників набуваються під час вивчення різних дисциплін. Більше того, у процесі вивчення різних дисциплін успішна комунікативна діяльність може проводитися за допомогою інтегративних методів навчання, тобто бути однією з цілей освоєння цих дисциплін. Саме інтеграція спрямовується на забезпечення цілісності

сприйняття шляхом впровадження інтегрованих знань та інтегративних курсів, які об'єднують різні знання навколо певного поняття чи теми [1: 18].

Г.Ф.Федорець бачить інтеграцію в різноманітних зв'язках та залежностях між структурними компонентами педагогічної системи [2]. І.М.Козловська визначає інтеграцію знань як процес формування змісту освіти на основі проблемного підходу, який спрямовано на розвиток професійних та особистісних якостей майбутнього фахівця [2: 9]. Н.М. Самарук під цим поняттям розуміє інтеграцію знань та умінь як взаємопроникнення елементів різних галузей знань, внаслідок чого у студентів утворюється комплексна, узагальнена, цілісна система знань та умінь, яка формує всебічне уявлення про досліджуваний об'єкт [4: 142].

Висунувши гіпотезу про те, що інтеграція є засобом формування комунікативних умінь, беручи до уваги розроблені у педагогіці загальні вимоги та умови інтеграції навчальних дисциплін, на основі аналізу навчальних планів та робочих програм визначаємо дисципліни, які можуть бути введені в інтеграцію з метою формування комунікативних умінь майбутніх аграрників: "Історія України", "Культурологія", "Філософія", "Психологія", "Правознавство", "Соціологія", "Етика та естетика", "Охорона праці", "Українська мова за професійним спрямуванням", "Іноземна мова за професійним спрямуванням", "Цивільний захист об'єктів господарювання", "Логіка". Базовими дисциплінами для формування комунікативних умінь вважаємо "Українську мову за професійним спрямуванням" та "Іноземну мову за професійним спрямуванням".

Аналіз якості викладання цих дисциплін (відвідування занять, дослідження робочих програм та методичного забезпечення та інше) на сучасному етапі дозволив виявити, що:

- 1) цілеспрямоване формування комунікативних умінь у процесі вивчення дисциплін "Історія України", "Культурологія", "Філософія", "Психологія", "Правознавство", "Соціологія", "Етика та естетика", "Охорона праці", "Цивільний захист об'єктів господарювання", "Логіка" відсутнє;
- 2) відбувається лише епізодичне формування комунікативних умінь у процесі вивчення дисципліни "Українська мова за професійним спрямуванням", значною мірою через те, що обсяг курсу складає лише 34 аудиторних години та 74 години, відведених для самостійної роботи. В результаті викладачі приділяють основну увагу вивченню правильного оформлення документації, а не формуванню комунікативних умінь;
- 3) не достатня увага приділяється формуванню комунікативних умінь у процесі вивчення дисципліни "Іноземна мова за професійним спрямуванням", що певною мірою пояснюється низьким рівнем шкільних знань з іноземної мови та недостатньою кількістю годин, відведених для засвоєння всієї відведеної для вивчення інформації;
- 4) загальна кількість годин, регламентованих навчальними планами для комунікативної підготовки студентів, недостатня;
- 5) інтеграція цих дисциплін відбувається лише на рівні міжпредметних зв'язків. Реалізація переважно відбувається не систематично а іноді навіть формально, лише у вигляді листа – погодження з іншими дисциплінами у робочій програмі.

Ми вважаємо, що у процесі вивчення цих дисциплін на основі інтегративного підходу можливо цілеспрямовано формувати комунікативні вміння, оскільки ці дисципліни об'єднує низка спільних цілей та завдань, вони оперують певними спільними поняттями, термінологією та можуть використовувати спільну логіку засвоєння знань, методи навчання та прийоми діяльності студентів. В результаті аналізу робочих та типових програм ми узагальнили, що вищевказані дисципліни покликані допомагати фахівцеві аграрного профілю ефективно реалізовувати свої професійні обов'язки, пов'язані із процесом спілкування на виробництві а саме:

- вміння самостійно, науково та усвідомлено працювати з різного роду інформаційними джерелами для своєчасного ознайомлення з новими технологіями, тенденціями розвитку науки і техніки, сучасними відкриттями;

- синтезувати та творчо застосовувати набуті загально-професійні знання та особливо знання та уміння у сфері агропромислового комплексу;
- формувати власну наукову позицію щодо актуальних проблем сьогодення та закономірностей розвитку у сфері аграрного виробництва;
- аналізувати різноманітні проблемні ситуації та процеси і знаходити правильні рішення;
- уміння проводити дослідження різноманітних явищ у сфері агропромислового комплексу, розробляти програму та методику їх здійснення, робити підсумки та узагальнення для подальшого використання даних.
- обмінюватися досвідом; встановлювати ділові контакти із партнерами, у тому числі і закордонними;
- здійснювати ефективне професійне спілкування з метою підвищення ефективності праці на виробництві.

Щодо конкретних етапів використання інтеграції визначеної низки гуманітарних дисциплін з метою цілеспрямованого формування комунікативних умінь у процесі підготовки майбутніх фахівців-аграрників, ми вважаємо доцільним уведення таких етапів.

Першим етапом цілеспрямованого формування комунікативних умінь вважаємо стислий теоретичний інтегративний курс, присвячений цій проблемі (рекомендовано 2-3 заняття, які міг би провести викладач з дисципліни “Українська мова за професійним спрямуванням” або “Іноземна мова за професійним спрямуванням”), а також проведення діагностичних тестів з метою виявлення рівня сформованості таких умінь у майбутніх фахівців-аграрників та підвищення мотивації студентів до роботи над формуванням власних комунікативних умінь у процесі навчання у аграрному ВНЗ.

Наступний етап – це власне формування комунікативних умінь у процесі інтеграції навчальних дисциплін. Виділяємо дві його складові.

Перша складова формування комунікативних умінь майбутніх аграрників (внутрішня) – це є інтеграція на основі спільних тем, проблем, понять, тощо, завданнями якої ми визначаємо підвищення загальної мотивації студентів, формування уміння цілісно та системно засвоювати гуманітарні знання та розуміти зв'язок та можливості використання знань, отриманих на заняттях гуманітарних дисциплін для вивчення профільних предметів та подальшої професійної діяльності.

Друга складова (зовнішня) – призначена для формування власне комунікативних умінь, тобто синтезу гуманітарних та профільних знань для виконання конкретних задач професійної діяльності та ефективного виконання майбутніх обов'язків на виробництві. Тут мова йде про інтеграцію на основі форм та методів навчання. Ми вважаємо, що інтегративні форми та методи формування комунікативних умінь майбутніх фахівців-аграрників у процесі вивчення визначеної нами низки гуманітарних дисциплін у ВНЗ повинні ґрунтуватися на таких педагогічних підходах до формування комунікативних умінь як особистісний, діяльнісний, комунікативний, компетентнісний, системний та інтегративний і повинні охоплювати чотири основних сферах комунікативної діяльності: аудіювання (сприйняття прослуханих повідомлень), читання, говоріння та письмо.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Отже, обґрунтувавши доцільність використання інтеграції навчальних дисциплін з метою цілеспрямованого формування комунікативних умінь у процесі підготовки майбутніх фахівців-аграрників у ВНЗ на основі низки спільних цілей, понять, завдань тощо встановлено перелік дисциплін для інтегрування. Також окреслено конкретні етапи реалізації процесу інтеграції цих навчальних дисциплін з метою формування комунікативних умінь майбутніх фахівців-аграрників.

Перспективою подальших досліджень вважаємо детальне дослідження етапів реалізації процесу інтеграції низки визначених дисциплін з метою цілеспрямованого формування комунікативних умінь майбутніх фахівців-аграрників, розробку моделі та педагогічних умов їх формування.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Клепко С.Ф. Інтегративна освіта і поліморфізм знання: монографія / С.Ф. Клепко. – К., Полтава, Х: ПОПОПП, 1998. – 360с.
2. Козловська І.М. Теоретичні та методичні основи інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дис. ... д-ра пед. наук: Спеціальність 13.00.04 / І.М. Козловська. – К., 2001. – 464 с.
3. Мостова Ю. Типологія міждисциплінарних зв'язків у системі вищої гуманітарної освіти / Ю. Мостова // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі і ВНЗ: Статті про Рівн. ЕГІ та його ректора Дем'янчука С.Я. – Рівне: Ліста, 2001. – 471с.
4. Самарук Н.М. Стан реалізації міжпредметних зв'язків математики у педагогічній літературі та у роботі економічних вищих навчальних закладів / Н.М. Самарук // Науковий потенціал світу –“2006”: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. – Педагогічні науки. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – Том 16. – С. 44-48.
5. Федорець Г.Ф. Формування системи знань у процесі навчання і виховання. Міжпредметні та внутріпредметні зв'язки – важливий фактор здійснення єдності виховання і навчання / Г.Ф. Федорець // Радянська школа. – 1983. – № 2. – С. 59-68.

Дзюбата З.И.

ОБОСНОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИНТЕГРАЦИИ УЧЕБНЫХ ДИСЦИПЛИН КАК СРЕДСТВА ФОРМИРОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УМЕНИЙ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ-АГРАРНИКОВ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Статья посвящена обоснованию эффективности использования интеграции учебных дисциплин как средства формирования коммуникативных умений в процессе подготовки будущих специалистов-аграрников в высших учебных заведениях, а именно: определению ряда дисциплин для интегрирования, особенностей их преподавания в современных аграрных высших учебных заведениях в рамках исследования коммуникативной подготовки студентов, выявления потенциала интегрирования с целью формирования коммуникативных умений и конкретных этапов формирования коммуникативных умений, в процессе интеграции.

Ключевые слова: интеграция, будущие аграрии, коммуникативные умения, этапы реализации процесса интеграции.

Dzjubata Z.I.

SUBSTANTIATION OF EXPEDIENCE OF USE OF INTEGRATION OF SOME EDUCATIONAL DISCIPLINES AS MEANS OF FORMING COMMUNICATIVE SKILLS IN PROCESS OF PREPARATION OF WOULD-BE AGRARIANS IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

The article is devoted to the substantiation of the expedience of the use of integration of some educational disciplines as means of forming communicative skills in the process of the preparation of would-be agrarians in higher educational establishments, namely: to the determination of a row of disciplines for integration, their features when teaching in modern agrarian higher educational establishments within the framework of our research of communicative preparation of such students, their integration potential with the purpose of forming communicative skills and to the determination of the specific stages of forming communicative skills, in the process integration.

Key words: integration, would-be agrarians, communicative skills, the stages of the fulfillment of the integration process.